Ympäristöministeriö
Miljöministeriet

Ympäristövaliokunta 14.10.2021 HE 154/2021 vp

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ
Luontoympäristöosasto
Erityisasiantuntija Hanne Lohilahti

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemisestä ja korvaamisesta

Tausta ja tavoitteet

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemisestä ja korvaamisesta. Esitys parantaisi nykyistä oikeustilaa siltä osin, että jatkossa rauhoitettujen eläinten aiheuttamista vahingoista sekä maakotkan porotaloudelle aiheuttamista vahingoista maksettavista korvauksista säädettäisiin jatkossa yhdessä laissa nykyisen kahden asetustasoisen säädöksen sijaan.

Rauhoitettujen eläinten aiheuttamat vahingot ovat lisääntyneet viimeisen viiden vuoden aikana merkittävästi. Rauhoitettujen eläinten maa-, metsä- ja kalataloudelle ja rakennuksille aiheutuneista vahingoista sekä maakotkan porotaloudelle aiheuttamista vahingoista maksettavia korvauksia maksettiin vuonna 2020 yhteensä noin 4,7 miljoonaa euroa. Viljelysvahingoista maksettavien korvausten määrän voimakkaaseen kasvuun on vaikuttanut yksittäisenä tekijänä erityisesti valkoposkihanhivahinkojen kasvu.

Esityksen lähtökohtana olisi, että valtion varoin maksettavat avustukset, korvaukset ja tuet olisivat harkinnanvaraisia ja niitä maksettaisiin valtion talousarvion rajoissa. harkinnanvaraisuus talousarvion puitteissa vastaa nykyistä käytäntöä/sääntelyä.

Esitys pitää sisällään säännökset vahinkojen ennaltaehkäisemiseen tarkoitetusta avustuksesta, viljelys- ja eläinvahinkojen johdosta maksettavasta korvauksesta sekä maakotkan ja sääksen pesintään perustuvasta tuesta.

Ehdotetussa laissa säädettäisiin uutena keinona mahdollisuudesta hakea avustusta rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennaltaehkäisevien toimien tukemiseen. Avustus olisi tarkoitettu sellaisten toimenpiteiden suorittamiseen, joiden tarkoituksena olisi vähentää rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen seurauksia sekä lieventää niihin liittyviä riskejä. Ennalta ehkäisemiseen tarkoitetuilla avustuksilla rahoitettavat hankkeet vahvistaisivat kansalaisten omaehtoista toimintaa maaseudulla, tukisivat paikallista ja alueellista yhteistyötä sekä loisivat uusia työllistymismahdollisuuksia. Lisäksi hankkeiden kautta olisi mahdollista vahvistaa vahinkoja ennaltaehkäisevien toimien tietotaitoa alueilla.

Esityksen mukaan viljelys- ja eläinvahingoista voitaisiin maksaa korvausta enintään vahingoittuneen omaisuuden käyvän arvon mukaan. Korvausten myöntämisen edellytyksenä olisi, että hakija olisi tehnyt ilmoituksen vahingosta. Viljelysvahingon arvojen määrittämisessä käytettäisiin riistavahinkolain (105/2009) 10 §:n 2 momentin nojalla annettua Ruokaviraston määräystä normisadoista ja yksikköhinnoista. Eläinvahinkojen arvon määrittämisessä käytettäisiin riistavahinkolain 11 §:n 2 momentin nojalla MMM:n asetuksella säädettäviä arvoja.

Maakotkan ja sääksen pesintään perustuvat tuet säilyisivät pieniä tarkennuksia lukuun ottamatta nykyisen tukijärjestelmän mukaisina. Jatkossakin olisi mahdollista myöntää poronhoitoalueella tukea maakotkan porotaloudelle aiheuttamien vahinkojen perusteella sekä sääksen kalanviljelylaitoksilla viljellyille kaloille

aiheuttamien vahinkojen perusteella. Muutoksena suhteessa nykyiseen tukijärjestelmään ehdotettava laki mahdollistaisi jatkossa avustuksen myöntämisen valtion varoista maakotkan porotaloudelle ja sääksen kalanviljelylaitoksille aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemiseen.

EU-sääntelyn näkökulmasta esityksen keskeisenä tarkoituksena olisi varmistaa, että rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen korvaamista ja vahinkojen ennaltaehkäisyyn tarkoitettua avustusta koskeva järjestelmä on yhteensopiva valtiontukisääntöjen kanssa. Ehdotettavan lain nojalla myönnettävien avustusten, korvausten ja tukien osalta sovellettavaksi tulisivat viljelysvahinkojen osalta Euroopan unionin suuntaviivat maa- ja metsätalousalan ja maaseutualueiden valtiontuesta vuosina 2014–2020 sekä kalanviljelyvahinkojen osalta kalastus- ja vesiviljelyalan de minimis -tuesta annettu asetus. Maakotkan porotaloudelle aiheuttamista vahingoista maksettaviin tukiin Suomi ehdottaisi komissiolle sovellettavaksi yhteisen maatalouspolitiikan yhteisen markkinajärjestelyasetuksen (1308/2013) artiklaa 213 (Poroalan kansalliset tuet Suomessa ja Ruotsissa) vastaavasti kuin petojen porotaloudelle aiheuttamien vahinkojen osalta on sovellettu.

Tämän lisäksi ehdotukseen sisältyvät säännökset toimivaltaisista viranomaisista ja viranomaisten tehtävistä, avustuksen, korvauksen ja tuen hakemisesta, myöntämisen edellytyksistä ja päätöksistä. Lisäksi ehdotukseen sisältyvät avustuksen, korvauksen ja tuen palauttamista ja takaisinperintää sekä oikeusturvakeinoja koskevat säännökset.

Esitys liittyy vuoden 2022 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Talousarvioehdotukseen sisältyy ympäristöministeriön momentin 35.10.63 (Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot) käyttötarkoituksen muutos. Esitys ei edellytä lisämäärärahaa, vain muutokset momentin päätös- ja selvitysosiin.

Asetus ja koulutus

Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin kulloistenkin EU-säännösten mukaisen rahoituksen myöntämisestä, myöntämisen edellytyksistä, maksamisesta, käytöstä ja tuen saajan velvollisuuksista.

Viranomaisille järjestettäisiin koulutusta täytäntöönpanon tueksi. Lisäksi avustuksen, korvausten ja tuen hakemiseen kehitettäisiin sähköinen asiointijärjestelmä.

Liitteet: pp-esitys, luonnos asetukseksi ja tarkentava ehdotus 3 §:n muutokseksi